

פרשת פנחס
כ"א תמוז ה'תשפ"ד
שנה י"ב גליון מ"ד

סדר קריש לשב"ק	מוצ"ק	הדלקת הנרות	לעיקוואוד
8:38/9:27	9:28	7:58	ברוקלין
8:36/9:25	9:28	7:58	ירושלים
8:37/9:18	8:56	7:04	בני ברק
8:38/9:19	8:54	7:19	אלעד
8:37/9:19	8:55	7:12	

רחמי עלי

ליקוטי מאמרים ודברי חיווק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה.

א' בגמ' (מכות כד, א) בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב, ד). פירוש, כי יש בחינת אמת ובחינת אמונה, ואמת הוא כשבא אדם אל בירור הדבר ורואה שהוא אמת, ואמונה הוא כשאינו יודע בירור הדבר רק שמאמין. והנה על ידי האמונה כשמאמין ובוטח וסומך על השם בגודל אמונה, יוכל לפעול כל התפעלות, וכל מה שהנביאים השיגו כדאי' בגמרא (סוטה מח, ב) מתחילה השתמשו בנבואה, אחר כך בקול, אחר כך בבת קול. והוא באמת כל מה שהצדיק מדבר עושה רושם, כדאי' בגמ' (תענית כה, א) מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק. ואפילו כשהדיבור יוצא מפי צדיק בשגגה עושה רושם כדאי' בגמ' (מועד קטן יח, א) הוי כשגגה וכו'. ואף כשהצדיק אינו במדרגה כל כך, אך מחמת שסומך את עצמו על הבורא ומאמין בהאמונה, גורם שדיבורו עושה רושם. והוא ויסמוך את ידיו עליו, היינו כשהצדיק סומך ידו על השם בגודל אמונה שלו והבטחון, או ויצוהו, שיכול לצות כן יהיה, כאשר דבר ה' ביד משה, היינו כמו שהיה כח הדיבור ביד משה שיעשה רושם, כן הצדיק כשסומך עצמו באמונה גדולה על השי"ת, אזי דיבורו עושה רושם כמו אצל משה וכו"ל.

מבשר צדק, מהרה"ק ר' ישכר בער אב"ד זלאטשוב ז"ע

איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו וכו' לשארו הקרוב אליו.

בענין סדר ירושת הקרובים שכתוב איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, לאחיו, לאחי אביו, לשארו הקרוב אליו. והקשה הרמב"ן, מהו הטעם שבין הקרובים היורשים לא הזכיר הכתוב את האב, שהרי גם האב יורש את בנו המת, ותירץ על פי דרכו. ויש לבאר זאת, הנה ענין המיתה ברוחניות הוא מי שאינו מקיים את התורה והמצוות כדרוש, וכמאמר חז"ל רשעים – שבחיהם קרויין מתים (ברכות יח, ב), וגם מי שאינו רשע, אלא שנפל וירד ממדרגתו, גם עליו כתוב בזה"ק, מאן דנחית מדרגא... קארי בי' מיתה (חז"ג קלה, ב). והנה מבואר בספר תניא קדישא (פרק יט) שהטעם לזה שיש ביכולת בן ישראל לעבור על רצון הקב"ה, הוא כי האמונה בה' היא "בבחינת שינה" אצל האדם, כי באם הי' זוכר שעל ידי העבירה הרי הוא נפרד מ"יחודו ואחדותו ית", לא הי' עובר ח"ו בשום אופן (עיי"ש).

ועפי"ז י"ל מה שלא נזכר האב בפ' נחלות, שבזה מרומז שענין המיתה ברוחניות באה עי"ז שחסר זכרון האב – אבינו שבשמים, כי באם הי' האדם זוכר את אביו, לא הי' מת ר"ל, ולא הי' נופל ממדרגתו כלל, אלא הי' נשאר בחיים, ובדיקות תמידית לאבינו שבשמים.

המאור שבתורה

כל רודפיה השיגוה בין המצרים.

הבעל שם טוב הקדוש אמר על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים, מפני שימים אלו הם ימי השבירה, וסטרא אחרא ר"ל גובר, ומי שמתחזק בה' בימים אלו ומתגבר על היצר הרע, ומפשפש במעשיו, ובפרט בקדושת... משיג השכינה ביותר בימים אלו, וזה ברור למי שמשגיח בזה בימים אלו, וזה ג"כ פירוש (ירמיה טו, יט) אם תוציא יקר מזולל וגו'.

בעל שם טוב עה"ת, למגילת איכה

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל.

לרמו דברי תוכחה באלו מקראי קודש, דנודע כי פנחס זה אליהו, ואליהו רומז למ"נ אתערותא דלתתא שאדם מעורר לחוק את עצמו באמונת הבורא ב"ה בכל בוקר ובוקר ולהתעורר מלמטה בעבודת שמו יתברך, וזהו נמשך מבחי' אליהו שכתוב עליו הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והגורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ואדם צריך להמשיך בכל יום מזה, לעורר עצמו באתערותא דלתתא בחי' ק"ל צרופי אליהו בכל יום ויום ובכל בוקר כמאמר הכתוב להגיד בבקר חסדך, שבכל בוקר יתעוררו בבחי' חסד מדת אברהם, וישכם אברהם בבוקר, מדת איתן האזרחי, התגברות והתחזקות אמונה שלימה בהבורא ב"ה, ועי"ז יגיד וימשיך בחי' חסד א-ל כל היום שבכל היום בנקל לו להתעורר באמונה שלימה מידת אברהם, ואמונתך בלילות, שגם שיכול ח"ו ליפול לכל החשכיות, יתגבר באמונה שלימה וימשיך חסד א-ל, וזהו הרומז הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והגורא, התורה הק' היא תמידית ובכל יום יתבונן על היום ההוא שהוא בבחי' גדול נורא, וח"ו יוכל ליפול בו בחשכיות, ויתגבר לפני בוא יום ע"י בחי' שולח לכם את אליהו הנביא אתערותא דלתתא בבחי' להגיד בבקר חסדך שעיי"ז ואמונתך בלילות, ימשיך בכל בחי' לילה וחושך בחי' נורא, חסדי אמונת הבורא ב"ה בבחי' והשיב לב אבות על בנים, מידת האבות מידת אברהם איתן האזרחי יתמשך על כל ישראל כל היום לצאת מכל החשכיות. וזהו ענין פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני', פנחס זה אליהו אתערותא דלתתא באמונת הבורא ב"ה בכל בוקר, ע"י זה השיב את חמתי מעל בני', ויכול להשיב חימה גם כל היום כשנופל ח"ו לבחי' חימה וכעס ומידות רעות יתגבר ע"י חסד א-ל כל היום, בקנאו את קנאתי בתוכם, יוכל לנקום קנאת ה' צבקות כל היום לברר מתוכו כל הרע וכל החימות וכל התאוות רעות, לכן הנני נותן לו בריתי שלום, יזכו כל ישראל לשלימות הגמור ע"י בשורת אליהו הנביא אמינית שיהיה קודם ביאת משיח צדקינו

ברכת דוד בתנ"ך, מהרה"ק ר' דוד מטאלנא ז"ע

בקנאו את קנאתי בתוכם.

...ואמנם כל זה כשישראל עוברים על עיקר אמונה כמו שהיה בימי אחאב שעבדו ע"ז ובמעשה לזמרי שהיה שם ע"ז כמ"ש ויצמדו לבעל פעור וכתוב ובו תדבק הדבק במדותיו, ומצינו בע"ז שפורע בקנאה כמ"ש א-ל קנא ה' וכו', כי נפול השורש יתעקרו ענפים ממילא משא"כ בשאר עבירות אין ראוי לקנא ולכעוס על עושי רע אלא אדרבה יוכיחם במישור ודרך ענוה מעט מעט עד ישונו מדרכם הרעה, כי באם כעס יכעוס עליהם אזי ירחיקו עצמם מהמוכיח ולא ישמעו לו כלל, ויכלול עצמו עם חבירו ויאמר כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, לכן נפשפש במעשינו ונשוב בתשובה, וכשמוע זאת חבירו יכנס דבריו באוזניו ובלבו ויעשה תשובה, משא"כ אם יאמר ברבים תעשו תשובה מי שחטא ויוציא עצמו מן הכלל, אז יבעט בו ובדבריו לומר מי שמך וכו' קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים.

ספר המגיד בתנ"ך, מהרה"ק בעל הפרי מגדים ז"ע

רהשי ההלכה

בעריכת
הרה"ג ר' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקל חסידי בני ברק, מור"ן בשכט הלוי
ונח"מ פסקי מור"ן שבית מור

פסקים ובידור הלכות בדברים
המוציאים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי וצ"ל

פסקי הלכות

ברכה אחרונה על אכילה ושתייה קודם הסעודה

א. ברכה אחרונה על קוגל אטריות שאוכל קודם הסעודה כשאין בדעתו לאכול ממנו בסעודה: אכל קוגל אטריות או שאר מעשה קדרה שברכתו במ"מ קודם הסעודה לתענוג או להשביע קצת (וכגון בקידוש בצפרא דשבתא) ואין בדעתו לאכול בסעודה, צריך לברך על המחיה קודם הסעודה אפילו כשנוטל ידיו לסעודה מיד לאחר מכן, וגם אם כבר נטל ידיו על הפת והתחיל לאכול צריך לברך על המחיה, אבל אם כבר ברח בהמ"ז אין צורך לברך על המחיה משום שבדיעבד בהמ"ז פוטרת כל מיני מזונות (משנ"ב סי' קע"ו סק"ב, ועי' באריכות בברורי הלכות הכא).

ב. ברכה אחרונה על קוגל אטריות שאוכל קודם הסעודה כשבדעתו לאכול ממנו גם בתוך הסעודה: אכל קוגל אטריות או שאר מעשה קדרה קודם הסעודה (וכגון בקידוש בצפרא דשבתא) ובדעתו לאכול ממנו גם בתוך הסעודה כיון שיש ב' דעות בפוסקים האם נפטר לכתחילה בהמ"ז או שצריך לברך לכתחילה על המחיה לפני שנוטל ידיו לסעודה, לכן כדי לצאת מכל ספק ראוי שיעשה הפסק בין אכילת הקוגל לסעודה וכגון שיצא ממקומו או ישנה כרבע שעה שבאופן זה יוכל לברך על המחיה ויצא מכל ספק (עי' משנ"ב סי' קע"ו ושעה"צ סק"ה, ח"י"א כלל מ"א אות ד' ונשמ"א שם סק"א, ועי' באריכות בברורי הלכות הכא).

ג. ברכה אחרונה על פת הבאה בכסנין קודם הסעודה: האוכל פת הבאה בכסנין (עוגות וכיו"ב) קודם הסעודה אם בדעתו לאכול מהם בתוך הסעודה מכיון שנפטרים בברכה שלפני הסעודה (משום שטעונים ברכה בתוך הסעודה) נחשבת האכילה שלפני הסעודה כצורך הסעודה והיא נפטרת מברכה אחרונה בהמ"ז (משנ"ב סי' קע"ו סק"ב), אבל אם אין בדעתו לאכול ממנו בתוך הסעודה אין לו שייכות לסעודה וצריך לברך עליו על המחיה (ח"י"א כלל מ"א אות ד' סדר ברכת הנהנין להשו"ע הרב פ"א סי"ז), אמנם לדעת המשנ"ב בה"ל כיון שיש דיש ג' דעות מהו פת הבאה בכסנין לכן באופן שאוכל עוגה שאינה נחשבת כפת הבאה בכסנין לכו"ע (שאינן בה את כל הג' תנאים) יש לחוש שדינו כפת והוא נפטר בהמ"ז ולכן אין לברך עליו על המחיה, אלא שכתב דטוב שיכין בהמ"ז לפוטרים (משנ"ב שם ובה"ל ד"ה ברכ), ודעת מורן וצ"ל שיש לברך אחריו על המחיה וכדעת החי"א וש"ע הרב (קובץ מבית לוי ח"י"א עמוד לא).

בידורי הלכות

אכל קוגל אטריות (לאקשן קוגל) לאחר קידוש בשבת בבוקר ומיד לאחמ"כ נוטל ידיו לסעודה ובדעתו לאכול מהקוגל גם בתוך הסעודה האם עליו לברך על המחיה

שאלה: אכל קוגל אטריות לאחר קידוש בשבת בבוקר, ומיד לאחר מכן נוטל ידיו לסעודה ובדעתו לאכול מהקוגל גם בתוך הסעודה, האם עליו לברך על המחיה על הקוגל שאכל לפני הסעודה? תשובה: כ' הרי"ף בפרק ערבי פסחים (כד), דבליל פסח יש לברך ב' פעמים על הגפן פעם א' לאחר ב' כוסות הראשונות ופעם ב' לאחר ב' כוסות האחרונות, ובעל המאור שם כ' שהקשו על הרי"ף האיך יברך ברכה אחרונה אחר ב' כוסות הראשונות הרי יש לפניו כמה כוסות שהוא שותה בתוך סעודתו ויין שלפני המזון פוטר יין שבתוך המזון (וגורם ברכה שאינה צריכה שיצטרך לברך בפ"ה"ג על יין שבסעודה), ותי' הבע"מ דלא קשה דהרי"ף מיירי במי שאין לו רק כ' כוסות ואין לו יין לשתות בתוך סעודתו ובוה נראין דבריו שיתברך על הגפן קודם הסעודה, אבל אם יש לו יין לשתות בתוך הסעודה א"צ לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה משום שהוא נפטר בהמ"ז, שהרי כ' הגאונים שברכת שלוש פוטרת מעין שלוש עכ"ד, ומבואר דלבעה"מ כיון ששותה מן היין גם בתוך הסעודה הרי הוא פוטר בהמ"ז גם את היין ששתה לפני המזון ואפילו כשאינו מכין בפירוש לפוטרים, והוא משום דבהמ"ז פוטר בדיעבד ברכת מעין שלוש דין ובאפ"ז ששותה גם בתוך הסעודה אפילו לכתחילה יכול לסמוך על ברהמ"ז, דהשתיה שלפני המזון הוה שתיה אחת עם השתיה שבתוך המזון, ובר"ן שם השיג על בעה"מ דלא אמרו הגאונים כן רק בדברים של מזון כדייטא וכיו"ב אבל בשאר דברים אין ברכת שלוש פוטרת מעין שלוש, ומשמע דדייטא שאכל לפני הסעודה ובתוך הסעודה גם הר"ן מודה דנפטר בסתמא בהמ"ז (אפי' כשלא כיון בפירוש בשעת בהמ"ז לפטור הדייטא שאכל קודם הסעודה) וכמש"כ הבעה"מ לענין יין.

ועי' בב"י סי' ר"ח סי"ז שהביא מרבינו יונה (ברכות כט: ד"ה לאחר) לחלק בין דייטא (שאכלה לאחר הסעודה לאחר סילוק השלחן קודם בהמ"ז שמחויב לברך עליה בתחילה ולבסוף) שאינה נפטרת מברכה אחרונה בהמ"ז אפי' בדיעבד, ליין ותמרים שנפטרים באפ"ז בדיעבד בהמ"ז, וכן פסק להלכה בשו"ע שם, אמנם במשנ"ב סק"ה' כ' דלדינא הסכימו כמה אחרונים דבהמ"ז פוטר בדיעבד גם דייטא וכ"ש פת הבאה בכסנין, ובשעה"צ סק"ה' כ' דאבן העזר מפרש ברבינו יונה דהא דבהמ"ז אינה פוטרת דייטא הוא רק באופן שלא כיון להדיא לפוטרו בהמ"ז אבל כשכיון להדיא לפוטרו בהמ"ז שברך על הפת או כשטעה וברך עליו ברכת המזון במקום מעין שלוש גם דייטא נפטרת בהמ"ז (ומשא"כ יין ותמרים שאף דלכתחילה צריך לברך עליהם מעין שלוש מ"מ בדיעבד נפטרים הם בהמ"ז גם בסתמא), וכ' בשעה"צ דאף דבריו בפ"י ר"י מנונים מ"מ לדינא צ"ע דמדברי הר"ן הנ"ל משמע דלא כדבריו דמדאמר דייטא שאכלה לפני הסעודה נפטרת בהמ"ז אפי' בסתמא א"כ כ"ש דייטא שאכלה לאחר הסעודה קודם בהמ"ז שנפטרת אפי' בסתמא.

ומעתה נבוא לנדוד, דלפ"ז פשוט שאם אכל קוגל אטריות (שנחשב כמעשה קדרה ודינו כדייטא) קודם הסעודה ולא היה בדעתו לאכול בתוך הסעודה בודאי צריך לברך עליו לכתחילה על המחיה קודם הסעודה ואם לא ברך עליו קודם הסעודה צריך לברך בתוך הסעודה, ואם לא

ברך על המחיה וכבר ברח בהמ"ז לד' האבן העזר הנ"ל לא כיון בעת בהמ"ז לצאת יד"ח ברכה אחרונה על הקוגל לא יצא וצריך לברך על המחיה, ולד' הר"ן יצא יד"ח אפי' בסתמא וספק ברכות להקל, וכ"כ להלכה במשנ"ב סי' קע"ו סק"ב, ואם היה בדעתו לאכול מהקוגל גם בתוך הסעודה כ' במשנ"ב שם שי"א דבאפ"ז נחשב לאכילה אחת עם הקוגל שאוכל בתוך הסעודה ויכול אף לכתחילה לסמוך על בהמ"ז שמברך לבסוף ומ"מ נראה דאף לדיעה זו יראה לכונן להדיא בהמ"ז לפטור מה שאכל קודם הסעודה (ועפ"י דברי האבן העזר הנ"ל דבסתמא לא נפטר), ועי"ש בשעה"צ ד' ה"א הוא ד' החיי אדם בכלל מ"א אות ד' (ועי"ש בנשמת אדם סק"א) ונראה לכאורה דמקורו הוא מבעל המאור (ה"ל) דבשנתה יין בסעודה ליל פסח א"צ לברך ברכה אחרונה על ב' כוסות ראשונות דנפטר בהמ"ז כיון דהוה שתייה אחת, ואינו ראייה ברורה דאפשר דהוא סובר כן רק בין שצריך לברך עליו בתוך הסעודה ולכן אינו יכול לברך עליו ברכה אחרונה קודם הסעודה אבל במעשה קדרה שאינו צריך לברך עליו בתוך הסעודה אפשר דגם לשי' הבעה"מ יש לברך לכתחילה ברכה אחרונה קודם הסעודה, ואפשר דמקורו מדברי הר"ן שם דחלק עליו וכ' דדברי הגאונים הוא רק בדייטא ומשמע דמודה ליה עכ"פ דבאכל דייטא קודם הסעודה ודעתו לאכול גם בתוך הסעודה הוא נפטר לכתחילה בהמ"ז, אלא לדינא צ"ע דל' הפוסקים בס"י ר"ח סי"ז דבאכל דייטא לאחר הסעודה קודם בהמ"ז צריך לכתחילה לברך עליו על המחיה ורק בדיעבד אם כיון לפוטרו בהמ"ז יצא (ד' האבן העזר הנ"ל) משמע לכאורה דכ"ש שאין בהמ"ז פוטר לכתחילה מה שאכל קודם הסעודה ודברי הר"ן הוא רק לשי' דגם לכתחילה יכול לפטור בהמ"ז, ובמג"א בס"י רמ"ט סק"ו בשם אור זרוע דצריך לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה ובח"א נדחק ליישב זה עכ"פ השעה"צ, ונראה מדברי השעה"צ דדעתו נוטה שיתברך על המחיה קודם הסעודה, ועי' בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' ל"ג דאף דס"ל שאינו דומה נידון האבן העזר דמיירי באוכל אחר הסעודה לנדוד"ז שאוכל קודם הסעודה ובתוך הסעודה דבאפ"ז גם לד' אבן העזר יכול לכתחילה לצאת בהמ"ז (עי"ש טעמו) ומ"מ לדינא כ' שיש לברך על המחיה קודם הסעודה כמש"כ בשעה"צ דכיון דאין בזה משום ברכה שא"צ (כיון שמברך כדי לצאת מספק) עדיף לן להחמיר לצאת דעה ראשונה המובאת במשנ"ב, ועי' בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' י"ז שהביא דברי החי"א הנ"ל והקשה דברא"ש בפסחים שם משמע שאין לחלק בכך ומסיק דנכון לברך על המחיה ולצאת ממקומו ולהפסיק וכמש"כ בנשמת אדם דבכ"ה צריך לברך על המחיה ובאפ"ז יצא מכל ספק ואין לחוש בזה לברכה שאינה צריכה כיון שמברך כדי לצאת מספק, ואם אינו עושה הפסק יש לברך בריך רחמנא דלשי' כמה פוסקים אין בזה חשש ברכה לבטלה, ועי' מש"כ בח"א סי' ר"ה בענין זה עכ"ד.

ולכן להלכה למעשה כשאוכל קוגל אטריות לאחר קידוש קודם הסעודה ובדעתו לאכול ממנו גם בתוך הסעודה יראה לעשות הפסק בין אכילת הקוגל לסעודה וכגון שיצא ממקומו או ישנה כרבע שעה ובאפ"ז יוכל לברך על המחיה קודם הסעודה ויצא מכל ספק.

הילולא דצדיקא

גלב"ע
כ"ז תמוז
תרל"ז

הרה"ק
רבי שמואל אהרן רובין זי"ע
אב"ד קארטשין

אלה תולדות

רבינו יזיד עליון ויזיד נפש כל בית ישראל (אגרות מכתב סופר מכתב כח), כבוד הרב המופלג החרוף ושנון, יזיד רב לו בפלפול וסברא, קולע אל השערה, עמוס בתורה, (ש"ת מאמר מרדכי סימן ל), כבוד הרב המופלג, חרף ושנון, חכם וסופר וכו', (ש"ת שו"מ ח"ב מהד"ת סימן קכז) ה"ה הרה"ק הר"ר שמואל אהרן רובין זצ"ל, נולד בשנת תקפ"ו לאביו הגה"ק הר"ר צבי אלעזר זצ"ל, אחד מדייני בית דין הגדול שבקראקא ומגזע היחס.

משחר נעוריו ראו בו כי לגדולות נוצר, כאשר בנוסף לשקידתו בתורה מתוך התמדה עצומה, ניחון בכשרונות נדירים עד שהיה כבוד סיד שאינו מאבד טיפה. לאחר שנכנס לעול התורה והמצוות זכה ליצוק מים על ידי אחד מגאוני הדור, הגה"ק הר"ר זאב וואלף פרענקיל זצ"ל, אבד"ק פשעווארסק וריישא, בעמח"ס שו"ת 'משיב כהלכה', אותו מכנה רבינו בספריו "מורי הגאון", בין חבריו בתקופת לימודו בישיבת רבו מוצאים אנו את הרה"ק הר"ר קלונימוס קלמן מניישטאט זצ"ל, נכד הרה"ק המאור ושמש" זצ"ל, שנתקשרו מאז בקשרי ידידות, וכפי שהדבר מתבטא במכתבים ביניהם ברבות הימים.

כשהגיע לפרקו זכה בו לחתן הנגיד המפורסם רבי ישראל דוב לינדנבערג, אחד מנגידי ושועי בריגל שבגאליצא, עיר מושבו של הגה"ק הר"ר אריה לייב ליפשיץ זצ"ל בעמח"ס "אריה דבי עילאי". לאחר נישואיו, בהיותו סמוך על שולחן חותנו ויושב באהלה של תורה, השתכיל למצוא מסילות ללב הארץ, ה"ארי" דבי עילאי" שהיה כבר בערוב ימיו, פרוש ומנותק לגמרי מזה העולם, ועכ"ז גם הוא שם על לב והכיר בטיב האבך הצעיר אשר בקושי מלאו לו טו"ב שנים והתקשר אליו כתלמיד אל רבו, ודלה מבאר תורתו.

עם רבו השואל ומשיב

כאמור ישב רבינו על התורה ועל העבודה במסירות נפש, והיה שולח מכתבים לגדולי עולם ופלפל עמם בנבכי התורה וסוגיותיה, והרבה התפלפל עם הרה"ג הר"ר יוסף שאול נאטנזאהן זצ"ל, עד שמצא אותו למורו ורבו בהלכה. ה"שואל ומשיב", שהכיר מתוך המכתבים ששולחם הוא עילוי עצום, נהג להשיבו ולהתפלפל עמו בארוכה, תוך שהוא מתענג בדבריו ומפליא את חידושי, על אף שלא תמיד קיבל את מסקנותיו.

אחר שראה הגאון הגדול ה"ל גדלותו של רבינו בפלפולא דאורייתא, התחיל לפרסם שמו בקרב ישראל, ומעשה שהיה כך היה: הגאון השואל ומשיב עבר פעם בדרכו דרך העיר בריגל, ומכיון שחפץ היה לדעת ולהכיר מיהו הגאון השולח לו מכתבים מעת לעת, גמר אומר להתעכב ולשהות לינת לילה בעיירה זו. כשהגיע למקום ביקש ממארחיו, מפני העיר, שייבאו לפניו אברך ת"ח מופלג בשם ר' שמואל אהרן. האנשים, שטרם עמדו על טיבו של הגאון הצעיר אשר ספן בבית מדרשם, לא ידעו תחילה במי

המדובר ומי הוא זה אשר גדול הדור מבקש להכירו. לאחר שנודע הדבר, כי המדובר הוא בחתנו של הנגיד רבי ישראל דוב ה"ל, מיד הובא אחר כבוד אל הגאון השואל ומשיב שמאוד שמח להכירו, והשתעשע עמו שעה ארוכה. מני אז דרך כוכבו לשם ולתהילה בקרב כל בני העיר, ושמו הלך לפניו, ותלמידים הרבה החלו להתקבץ סביבו, לקבל תורה מפיו.

עוד מסופר, הגאון השואל ומשיב איקלע פעם לעירו של רבינו, וסר לבית אכסניה. מאחר שרב היה חפצו להתראות עם רבינו, לכן מיד עם הגיעו שלח את אחד מנערי בעל האכסניה לומר לרבינו שהינו מבקש שיסור אליו לבקרו. הנער, שלא ידע מהדר גאון המשלח, בא לפני הרב ואמר לו שיהודי אחד מלבוב שלחו אליו להזמין לאכסניה שלו. גם רבינו שלא ידע מי הוא המזמין, וחס על איבוד זמנו, סירב להיבטל מתלמודו. וכך חזר הנער השליח בשלילה.

הגאון השואל ומשיב מאוד תמה על כך שהרב אינו נענה לבקשתו, אולם לאחר מחשבה שניה עלה בדעתו שמה לא מלא הנער שליחותו בשלימות, והתיישב בדעתו, שראוי לטרוח ולסור לביתו לבקרו. באותה שעה, גם אצל רבינו עלה מחשבה בדעתו, והרהר בלבו, 'אפשר אדם גדול בא לכאן וראוי שאלך לקבל את פניו כראוי'... ואכן גם הוא יצא בדרכו לבית האכסניה. ויהי אך יצא יצא רבינו מביתו, ובדרכם זה אל זה, נפגשו שני הגאונים והכירו זה את זה, ונפלו איש על צווארי רעהו והתברכו לשלום, ומשנתבהר אי ההבנה שהיתה כאן, פתח רבינו ואמר, עתה אבין הא דאיתא, 'אינש באינש פגע, טורא בטורא לא פגע', שכן כאשר כל אחד מתנהג כ'אינש', בהבנה ובמידת הענוה, הרי שסוף סוף נפגשים, כמו במקרה דנן, ואילו היו נוהגים כ'טורא', כהר, במדת הגאווה וההתנשאות, היו כוכעים זה על זה ונפגעים אחד מהשני, ולא היה נפגשים כלל...

הרבנות בקארטשין

עוד התיידד רבינו מאוד עם הרה"ק הדברי חיים מצאנז זצ"ל, יותר משלושים שנה הסתופף בצל רבו מצאנז בהתבטלות נפלאה. וכמים הפנים לפנים, גם הרה"ק מצאנז זצ"ל הראה לו לרבינו חיבה והערצה יתירה, וראה בו איש כלבבו, אשר קומתו שלימה בתורה, עבודה ויראה, חכמה ובקיאיות, ופתח לפניו את אוצרות כתביו, ולא עוד, אלא כאשר נערך לראשונה הספר שו"ת "דברי חיים" לדפוס, אשר כידוע סדר העריכה הראשון לא מצא חן בעיני המחבר הקדוש, הלך והפקיד את עבודת הקדוש בידי תלמידו רבינו זצ"ל, בחזקה שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

היה זה לאחר שחותנו, שתמך בו שנים אחדות, ירד מנכסיו, כך שהיה עליו לחפש לעצמו מקור מזון לפרנס את ביתו. אבל הרבנית הצדיקת, שעמדה על שיעור קומתו של בעלה הצעיר, לא חפצה שיצטרך להתבטל מלימודו להביא לחם לפי הטף, והלכה ופתחה חנות קטנה בעיר, ממנה היה להם כדי פרנסתם. אולם לא ארכו הימים, ושריפה כילתה את

החנות, ונשארו שוב ללא מטה לחם. ויותר מצרה זו סבלו מצער גידול בנים, כאשר כמה מעולליהם נקטפו מעריסתם רח"ל. אי לכך כאשר בא הפעם לתנות צרתם בפני רבו בצאנז ולהיוועץ בו היאך לכלכל את ביתו וכו', אמר לו רבו, שאם יסכים לקבל עליו את עול הרבנות באחד הערים, תהיה זו גם סגולה לאריכות ימי צאצאיהם. בלית ברירה הסכים לכך, וכאשר הוצע לפניו בשנת תרכ"ה הרבנות בעיר זבארוב אשר על גבול הונגריא [אונגארן], נעתר לכך, ותוך זמן קצר נעתטר בעטרת הרבנות, למרות שעד כה ניסה להימנע מכך. אך שם העיקו עליו עול הציבור, והטרידו מאוד מלימוד התורה מתוך מנוחת הנפש, עד שהחליט בדעתו כי עליו לעזוב את העיר זבארוב ולעבור למקום של מנוחה.

כעבור תקופה קצרה עבר לכהן פאר בעיר קארטשין שבגאליצא, אשר על שמה נתפרסם, ומשם היתה מצודתו פרושה על פני כל הארץ, כשהכל מריצין לפניו אגרותיהן בכל דבר וענין העומד על הפרק, כשבנוסף להדר גאונו ורום קדושתו, נתגלה כרועה נאמן לצאן מרעיתו, שעינו פקוחה על כל דבר, קטון כגדול, כשהוא מפקיר את נפשו ונפש ביתו לטובת הכלל וביצור חומת היהדות, וכעדות בנו הרה"ק הר"ר מנחם מענדיל זצ"ל במכתבו: "יבואו ויגיעו אנשי עירו את טהור לבבו, כלב ארי אשר לא חל ולא ירא מפני איש, לא נשא פני איש, כי לא לפניו חנף יבא, כמעט אין בדור הזה על עפר משלו העשוי לבלי חת.

כצופה נאמן עמד על המצפה לראות כי תתנהגה סדרי הקהלה על אופני הקודש, לא דאג בעבור בני ביתו, את בניו לא ידע, אם ירחקו בניו ויצטערו, לא בן למו. והשליך נפשו מנגד למען כבוד שמים, להעמיד הדת על תילה", עכ"ל.

אשכנחיה דרבי

בשנת תרל"ז נעתטר בעטרת רבנות העיר ריישא שבגאליצא, אולם מחמת חולשה וחולי נאלץ לחפש תרופה בעיירת המרפא קארלסבאד, ושם עלתה נשמתו בטהרה למרום, אחרי מעט השנים ששהתה בעוה"ז, בכ"ז תמוז שנת תרל"ז. ארונו הובל לקבורה בקברות אבות בקראקא, שם נטמן סמוך ונראה לציונו הקדוש של הרמ"א זצ"ל. זיעועכ"א.

הוא היה אומר

ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר. הנה אמרו חז"ל (פסחים נ). דבעולם הזה מברכים על הרעות דיין אמת, אמנם לעתיד יברכו אף על הרעות הטוב והמטיב, כי באמת מפי העליון לא תצא הרעות והכל הוא לטובה, אך כעת אין אנו משיגים הטובה, אבל לעתיד בעת התגלות אור ד' עלינו, נדעה כי הכל היה לטובתינו, כי אף הרעות היה מלא רחמים.

וידוע (מכות יא.) כי דיבור הוא קשות. וזה, ונגלה כבוד ד', בעת שתתגלה מלכותו, אזי, וראו כל בשר, שהכל הן הטוב והן הרע, הוא יחדיו, שהכל הוא חד, כי פי ד', שהוא רחמים, דבר קשות, ובוודאי הוא מלא רחמים (תוספת עיני שמואל עמוד רב).

באור החסידות

רחמנא אידבר לך קנאותי דפנחס קנאה

בפרשתנו למדים אנו של קנאתו של פנחס, ורבותינו רועי החסידות גילו לנו שתורה מלשון הוראה, שעל האדם ליקח מדברי התורה הוראה לעבודת ה'. ואם כן שומה עלינו ללמוד איך ישתמש האדם במדת הקנאות בינו לבין קונו.

הנה איתא מהר"ק מהר"ד מבעלזא זיע"א (בפרשת ד"ה ועוד י"ל) והרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב זיע"א (שכיהו פאר באותו דור, ושני צדיקים נתנבאו בסגנון אחד) לבאר מה דאיתא בש"ס (ברכות ה.) לעולם יריגו אדם יצר טוב על יצה"ר, וכי מנין לו לנפש איש הישראלי, נפש עדינה וזכה, ליקח רוגו ולהרגו יצר טוב על יצר הרע, אלא דאיתא בגמ' (ברכות ז' ע"א) עדה"כ (תהלים ז, יב) "וא-ל זעם ככל יום", דהקב"ה זועם ככל יום רעם כמימור" וכמש"כ (שם ל, ו) "כי רגע באפו", וע"י האי זעימה, נשפע לעמו בני ישראל רעם דקדושה ועל ידי זה זוכים להתגבר על יצרם.

אולם למען דעת צדקות ד', דלא זעם הקב"ה בימי בלעם הרשע, דאלמלא זעם בימיו לא הוי נשתייר משונאתיהם של ישראל שריר ופליט דה"י יודע דעת עליון (במדבר כד, טז) וה"י יכול למון אותו רגע, ולכן לא נשפע במימה רוגו להתגבר על יצרם, ולכן ה"י יכול להחטיא את בני ישראל רח"ל, אולם כאשר בא פנחס קנאה לקנאות קנאת ד' ורגו על מעשה זמרי, ע"י אתערותא דלתתא, אז נשפע לעמו בני"י כח הרוגו להתגבר על יצרם, וזה מה שכת' רש"י בקצפו את הקצף שה"י לי לקצוף, שקצף במקום הקב"ה להשפיע רוגו דקדושה על עמו בני"י.

ורבינו האור החיים הק' עה"פ צרור את המדינים (ד"ה ויעין) כתב וזה"ל, ק, הכוונה בזה להקדים לשנוא המחטיאים גם להתעבי הערב והטוב מהם, לאבד כל עין נחמד וכל מעיין מתוק וכל טוב הבא מהם על אשר גרמו להם עשות רע, והוא על דרך אומרו (תהלים קל"ט) הלוא משנאיך ד' אשנא פירוש משנאיך כאלו אמר משנאיך שגורמים לשנאת בחור כטוב וכו', ובאמצעות מחשבה זו תהיה מתרחקת תאות העבירה מהם, ותהיה להם לזרה כי על העבר שונאים הסובב ויולד בהם טבע אלהי, ומדה זו מדה סגולית היא לחפץ בחיים, ובוה יתכפר עון הקודם במחשבת עבודה זרה, גם בארם תאות הניאוף ולא יהיה בהם נגף.

והוא מאמר הכתוב כאן "צרור את המדינים" פירוש יהיו לכם בגדר צר ואיב לשנאתם ולשנא כל הערב מהם להשחית עצם ולקלקל מעינותיהם זה תמורת מה שהתאוו להם, וזו היא אחד מתקוני התשובה, ואמר צרור לשון הוה פירוש יגבירו בהם השנאה עד גדר שיהיה נקבע בהם טבע הצרירות, ואמר והכיתם אותם פירוש תחכו ליום נקם שתכו אותם, ולזה לא אמר והכו אותם כי אין זמנו עתה, ואמר כי צוררים וגו' הכוונה בזה לומר תנאי הוא הדבר שהשנאה ואיבות שתהיה לכם לא על שסבבו נפילה מישראל שאם כן נאבדה הכוונה של תיקון החטא אלא כי צוררים הם וגו' על דבר פעור אשר החטיאו אתכם בעבודה זרה ועל דבר כזבי וגו' שגרמו לכם להיכשל וכו', עכ"ל.ק.

למדנו מדברי הקדושים יסוד נורא במלחמת היצר והוא לא רק לפרוש ולברוח מן החטא, אלא ג"כ לשנוא בתכלית השנאה כל דבר המביאו לידי חטא וכמאמר דוד המלך ע"ה (שם) "תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי".

ובזה פירשו בספ"ה הפסוק (תהלים כ"ז) "בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו", דבאים עלי מרעים מלשון רעים וכלשון הפסוק (ברשית כ"ו כ"ו) "אחוזת מרעהו" ובאמת כוונתם "לאכול את בשרי" להחטיא אותי ולהורידני לבאר שחת, והעצה לכך הוא "צרי ואויבי לי" היינו להשריש בלבבכם שונאים מרים שלי ועל ידי זה "המה כשלו ונפלו", לא יוכלו להחטיאו ולהפילו.

והיינו שצריך להכניס שנאה בלבו בראות איש הישראלי מעשים שאינם מהוגנים לד' ולתורתו הפוגעים בנפשות עמו בני"י רח"ל, ובפרט בעניני קדושה אשר אין לך קרירות גדול מזה כקרירות אדם בעניני קדושה, אשר הורס כל חלקה טובה בפרט ובכלל, וכן השומע מחבירו ניגון או תנועה שאינו מצד הקדושה, ואשר אין מקורו טהור, ואין תנועות הניגון ראויים להכניס השראה דקדושה בלבבות בני"י, אזי אמנם יש פעמים שאין צריך למחות בפניו ולביישו, אולם ודאי חוב גמור הוא למחות בתוככי לבבו בשנאה גמורה ורוגו אמיתי, ואלו הם דברי דוד המלך ע"ה "אהבי ד' שנואו רע" (תהלים צ, ג) שלא שייך לבוא לאהבת ה' מבלי שנאת הרע בתכלית.

וזה הנלמד לנו מחיבתו ואהבתו של הבורא יתברך שמו לפנחס, שהכניס בלבבות ישראל שנאה בתכלית לכל דבר המביאו להיפך רצון ה';

וההולך בדרך זה זוכה להבטחה "לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלו", והוא קשר נצחי עם הבורא ית"ש, וכלשוננו הזהב של הרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה "איך האב גיהעוץ אז דו האקט א שארפע יונגערמאן ביי דיר, שיק אים א גריס פון מיר", עכ"ל.ק.

נצור לשונך

עפי" סדר הלימוד היומי

הלכות שמירת הלשון

כא תמוז - הלכות אסורי לשון הרע - כ"ל ז

ז. ונתה נתחיל לבאר בעזרת ה' דין קבלת לשון הרע מאיש, שהוא מהימן כבי תרי (כשני עדים), או ממסחי לפי תמו, או אם יש לו על הספור ההוא דברים הנכרים שהוא אמת, ואף שגרב הדינים הם שוין, אף על פי כן חלקתי אותם כל אחד ואחד בסעיפין בפני עצמן, מפני שיש פרטים אחרים, שמשפחה כל אחד בדינו מחברו, וגם שלא יתערבבו עיני הקורא מפני רבי הענפים, שמתפשטים מקל אחד ואחד. וזה החלי בעזרת החונן לאדם דעת:

אסור קבלת לשון הרע הוא אפלו אם שמע מאיש, שהוא מהימן לה כדברי שני עדים, ומה שפכתנו לעיל בכלל ד' סעיף ה', דמתר לגלות הענין בהענף לרבו ולאיש סודו, אם ידע, אשר יאמרו דבריו כדברי שני עדים, ומתר לרבו לקבל דבר זה ולשנא אותו ולהתרחק מחברתו, עד אשר יודע לו, ששם מדרבו הרעה, הינו שם, שהוא דבר אשר לפי האמת מתר לספר בגנותו עבור זה, אם לא עשה תשובה, כיון שעבר במזיד על עון דבר המפרסם בישראל, שהוא אסור, שאין לתלות עליו עוד שום זכות, (כגון, במעשה דטובה בפסחים ק"יג) שהוא ענין נאוף וכיצא קשה), לא כן בדבר, שיש לתלות עליו זכות, כגון בקורן ודיעת אסור המעשה, או אולי בשגגה בא לידו, או לספר עליו דברי דפי וגנאי בעלמא, או בענין שילית המעלות, וכנ"ל בכלל ה' סעיף ב', או לזכר עליו מעשי אבותיו וקרוביו, או מעשיו הראשונים, בודאי לא שיק בזה מהימן כבי תרי (אמון כשני עדים), דמאי הוי (שמה יקשה), אם הדבר הנה אינו שקר מעקרו, אף על פי כן אקרה התורה להמספר לספר בגנותו עבור זה, רק לדוננו לצדק בענין הזה וכנ"ל בכלל ד' סעיף ג'.

וההמקבל גם כן אסור להחליט בלבו את חברו לנגות עבור זה, וכנ"ל בכלל ו' סעיף ז', (ומלכד אסור הקבלה עבור על לאו ד"לפני עור לא תתן מכשול" עם כמה עשין ולאוין המבארין לעיל בפתיחה, כיון שהמספר בודאי עבור על אסור לשון הרע, כמבאר בכל הפוסקים, דלשון הרע הוא אפלו על אמת, והוא בשמיעתו הביאו לאסור זה, דאלו לא היה רופח לשמע מאתו, לא היה חברו בא לכלל אסור, וכל שתקבל יותר לפני דברי המספר ויהיה אהנו מעשיו, יהיה יותר גרוע להמקבל גם כן, שעל דו בא חברו לאסור גדול כזה). וממשיכים סעיף ח

מקדש מועט

ואיכור שיחה בשעת התפילה

בעניני חשיבות עניית אמן

ארבע פעמים ק"ש חיוב על כל אדם לקרות בכל יום

...מתנות לשכי בינה עד הגומל חסדים, טוב לסדרם בבה"כ עם שאר התפלה, כדי שינו אחרים אמן אחר ברכותיו, כי מה מאד גדולה מעלת הברכה כשעונו אחרים אמן. וז"ל פ' עקב (ו' רע"א ע"א), כד טקין אנון ברכאן מתתא, לית פתחא ופתחא לעילא ולית ממנא לעילא דלא פתח כל אנון פתחין ומכריז ואמרי בכל אנון רקיעין, דא איהו דורנא דמלכא דשדר פלוני, דא הוא דורנא בקיומא כדקא יאות, ומאן איהו ברכה דאיתבו עלי' אמן, דכל ברכה דאיתבו עלי' אמן דא איהו בקיומא כדקא יאות כו', אמן הא רוא דקשרין דכל יחודא וקדושא ברוא דמארי' ומעטר להחיה ברכתא בעטרין עלאין כדקא יאות וק"ה אתרעין בהו באנון דמברכין לי' ותאובתי' בברכתא דלתתא כו', ועל רוא דא כתיב (ש"א ב, ל), "כי מכבדי אכבד" כו' ע"ל.

...ואחר ברכת השחר יאמר פרשת העקידה. וגדול מעלת אמירתה הובא בתקונים וכבר נדפס המאמר בסדורים. ויאמר התפלה שקודם אמירתה ושל אחריה כפי שנדפס בסידורים. וגם בשבת וי"ט יאמר פ' העקידה, אך אין לומר התחינה, כי כן בספר שתי ידות. א"ח"כ יאמר הנוסח לעולם יהא אדם ירא שמים כו' עד פרשת התמיד וכל הנוסח הובא בטור א"ח (סי' מ"ו). ובק"ש ראשונה דקרבנות, יזהר האדם שיקרא פסוק שמע ובשכמ"ל ככוונה עצומה, ממש כמו בק"ש דיוצר, גם פסוק ואהבת עד ובשעריך, כפי שיבוא לפנינו בע"ה בשערים הבאים. וק"ש זו חיוב גדול על האדם לקרותה, אף שמתפלל כותיקין וקורא ק"ש בזמנה קודם הנץ החמה, אע"פ כחייב לקרות ק"ש זו דקרבנות, כי האר"י ז"ל.

כי ד' ק"ש חיוב על כל אדם לקרות בכל יום, ראשונה ק"ש זו והיא נקראת ק"ש דקרבנות. ולכן אף שסדר אדם ברכת השחר עד פ' התמיד קודם אור הבוקר, עכ"ז אחר הנחת טלית ותפילין, קודם שיתחיל פ' התמיד, ראוי שיקרא ק"ש זו מן שמע עד ובשעריך, כי היא נקראת ק"ש דקרבנות. וק"ש ב' נקראת ק"ש דיוצר, וק"ש ג' היא ק"ש של תפלת ערבית, ונקראת ק"ש דערבית, וק"ש ד' היא ק"ש שעל המטה. וכל וק"ש האחרונות, החיוב לקרות כל הג' פרשיות, זולת ק"ש דקרבנות א"צ לקרות גם כן הראשונה כ"ל... יסוד שורש העבודה, שיער האשמורת - פרק עשירי בתנ"ך